МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА СПОСОБИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Томілінські читання

Матеріали IX науково-практичної конференції
з міжнародною участю

м. Харків, 27 жовтня 2026 року

Харків – 2026

Міністерство охорони здоров'я України
Харківський національний медичний університет

ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА РІШЕННЯ

Томілінські читання

Матеріали IX науково-практичної конференції з міжнародною участю

м. Харків, 27 жовтня 2026 року

Харків
ХНМУ
2026

УДК 614(477)(082)
Г87

Затверджено вченою радою ХНМУ
Протокол № 10 від 29.10.2026 р.

Редакційна колегія: Наконечна О. А., Нестеренко В. Г., Огнєв В. А., Помогайбо К. Г., Мартиненко Н. М.

Г87 Громадське здоров'я в Україні: проблеми та рішення «Томілінські читання»: матеріали IX науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Харків, 27 жовтня 2026 р. / ред. кол.: О. А. Наконечна, В. Г. Нестеренко, В. А. Огнєв та ін. Харків, 2026. 592 с.

DOI: 10.5281/zenodo.24249730.
URL: https://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/38983

УДК 614(477)(082)

© Харківський національний медичний університет, 2026
© О.А. Наконечна, В.Г. Нестеренко, В.А. Огнєв та ін., 2026

Слабкий Г.О., Гечко М.М., Фіцай П.Т.
Методичні підходи до створення та структура освітньої програми спеціалізації капеланів закладів охорони здоров'я за спеціальністю «Клінічне душпастирство»..... 502

Меркулова Т.В.
Потенціал медичних університетів у розвитку симуляційних технологій для потреб громадського здоров'я..... **506**

Гороховський В.В., Тарасенко І.Й., Новікова Ж.О.
Клінічний випадок як інструмент міждисциплінарного навчання майбутніх лікарів-стоматологів..... **510**

Комар О.М.
Еволюція психологічної науки: від класичних парадигм до концепції гібридної психотерапії в епоху цифрових технологій..... **513**

Журавель Я.В.
Цифровізація медичної освіти: розробка електронного курсу з формування комунікативних компетентностей на платформі Moodle..... **516**

СЕКЦІЯ 10.
СТУДЕНТСЬКА НАУКА

Аветисян К.М., Филипась Н.Г., Трегуб П.О.
Куріння як ключовий фактор ризику карциноми легень: дослідження Долла та Гілла 1950 року..... **519**

Гура Д.М., Трегуб П.О.
Роль вакцинації у профілактиці інфекційних захворювань..... **522**

Starkova V.D., Trotsenko O.V., Starkova I.V.
The Phenomenon of the Kyiv-Pechersk Lavra
as a Factor of Patriotic Formation
of Medical Students **525**

Старіченко Є.С., Бухмін О.О., Трегуб П.О.
Цифрове перенавантаження та його вплив на фізичне
психоемоційне самопочуття студентів..... **527**

Сокол М.М., Трегуб П.О.
Медико-соціальна оцінка впливу екранного часу на якість сну
та суб'єктивне благополуччя студентів-медиків
та лікарів-інтернів..... **530**

Das Siya, Firke Lokesh, Vlasyk Lyubov
Patterns of caffeine consumption among foreign students and their
awareness of its potential effects..... **534**

Томаровська В.С., Трегуб П.О.
Вплив повітряних тривог на рівень концентрації
студентів-медиків під час занять..... **536**

Розумович Б.Ю., Нестеренко Р.В.
Особливості підготовки майбутніх лікарів до надання допомоги
за стандартами TCCC (Tactical Combat Casualty Care) у вищих
медичних навчальних закладах..... **538**

Лисицька С.С., Мисан Р.Р., Трегуб П.О.
Ставлення студентської молоді до профілактичних
медичних оглядів..... **541**

Ашихмін О.Г., Іванова Т.В.
Психологічні аспекти супроводу військовослужбовців у процесі
реінтеграції до цивільного життя..... **543**

Сокол К.М.,Трегуб П.О.
Дослідження рівня суб'єктивного благополуччя та емоційного вигорання серед студентів-медиків..... **547**

Чеботенко О.Р., Усенко С.Г
Громадське здоров'я та екстрене реагування: порівняльний аналіз суб'єктивної та об'єктивної готовності молоді до надання домедичної допомоги..... **552**

Юркова Ю.О., Трегуб П.О.
Евтаназія як медико-соціальна та етична проблема..... **553**

Погребняк О.О., Іванова Т.В.
Нейробіологічні особливості функціонування острівцевої кори при суїцидальних намірах у контексті сучасної медичної науки..... **557**

Вакуленко А.І., Міщенко М.М.
Сучасні детермінанти ризику розвитку інсульту та їх медико-профілактичне значення..... **559**

Потапова Г.В., Трегуб П.О.
Онлайн-самодіагностика та її вплив на ставлення населення до власного здоров'я..... **562**

Mishchenko S.O., Mishchenko M.M., Mishchenko O.M.
Mental health and academic functioning of medical students during war: implications for medical education in Ukraine..... **565**

Пальваль А. О., Трегуб П. О.
Фактори ризику для здоров'я у медичному середовищі..... **569**

2. Utilization of self-diagnosis health chatbots in real-world settings: case study / X. Fan, Z. Zhang, D. Wang et al. *Journal of medical Internet research.* 2021. Vol. 23, No. 1. e19928.

3. A mixed methods systematic review of the effects of patient online self-diagnosing in the 'smart-phone society' on the healthcare professional-patient relationship and medical authority / A. Farnood, B. Johnston, F. S. Mair. *BMC Medical Informatics and Decision Making.* 2020. Vol. 20, No. 1. Art. 253.

4. Shahsavar Y., Choudhury A. User intentions to use ChatGPT for self-diagnosis and health-related purposes: cross-sectional survey study. *JMIR Human Factors.* 2023. Vol. 10, No. 1. e47564

[1]Mishchenko S. O., [1]Mishchenko M. M., [2]Mishchenko O. M.
[1]Kharkiv National Medical University, Kharkiv, Ukraine
[2]Educational and Research Medical Institute of National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", Kharkiv, Ukraine

MENTAL HEALTH AND ACADEMIC FUNCTIONING OF MEDICAL STUDENTS DURING WAR: IMPLICATIONS FOR MEDICAL EDUCATION IN UKRAINE

Introduction. Medical students experience a combination of intensive academic demands, repeated assessment, clinical responsibility and limited recovery time even in stable settings. An overview of systematic reviews confirms that depression, anxiety, psychological distress and burnout are common across medical training and may persist into early professional practice [1]. In Ukraine, these established educational stressors coexist with air-raid alerts, displacement, bereavement, financial uncertainty, disrupted sleep, interruptions to clinical training and concern for relatives involved in hostilities. The mental health of medical students is therefore relevant not only to individual well-being but also to educational quality, retention, patient safety and the future health workforce. For medical education during prolonged war, the key task is to identify modifiable risks without pathologizing normal stress responses and to create accessible systems of support.

Main Part. Recent Ukrainian studies demonstrate a substantial burden. Korda et al. assessed medical students at Ternopil National Medical University after approximately 18 months of the full-scale war. Among 776 respondents completing the DASS-21, 62.5% reported stress symptoms, 59.6% anxiety symptoms and 58.8% depressive symptoms; 491 students also completed the IES-R, and the study identified significant trauma-related symptoms. Academic performance in the wartime cohort was lower than in the pre-war comparison period [2]. These findings are clinically and educationally important, but the cross-sectional design does not establish that psychological symptoms caused lower grades, nor should screening-scale positivity be equated automatically with psychiatric diagnosis.

A second cross-sectional study compared 506 medical students in Kyiv with 380 students in Split, Croatia, one year after the start of the full-scale invasion. Ukrainian students reported higher rates of depression (52.2%) and anxiety (44.8%), and war-related stressors, displacement and financial problems were associated with poorer mental-health outcomes [3]. Although a single-university Ukrainian sample limits national generalization, the comparison strengthens the inference that the wartime environment adds stress beyond the usual demands of medical education.

Evidence from the broader Ukrainian student population points in the same direction. Three months after the full-scale invasion, a survey of 1,142 university students found positive screening for PTSD symptoms in 66%, moderate-to-severe anxiety in 45% and moderate-to-severe depressive symptoms in 47%; younger age, female sex and greater trauma exposure were among factors associated with worse outcomes [4]. These figures should not be combined mechanically with medical-student studies because populations, timing and instruments differ. Their value is instead in demonstrating consistency of the signal across independent samples.

The problem also has a global baseline. A 2024 systematic review and meta-analysis of 130 studies including 132,068 medical students during the COVID-19 period found a high worldwide prevalence of anxiety and depression, illustrating that medical education is vulnerable to large-scale crises even outside armed conflict [5]. This matters for interpretation: the war is not the sole source of distress, and Ukrainian universities should address both chronic educational stressors and conflict-specific exposures.

Mortality and DALY estimates are not appropriate primary metrics for this student population because current Ukrainian studies are cross-sectional and focused on symptoms and functioning rather than incident disease or cause-specific mortality. The more immediate public-health and educational outcomes are absenteeism, impaired concentration, sleep disturbance, reduced academic performance, maladaptive coping, delayed help-seeking and potential progression to clinically significant disorders. Longitudinal evidence is needed to estimate incidence, persistence, recovery trajectories and the effect of repeated war exposure over successive academic years.

Universities can nevertheless act on available evidence. Interventions should include confidential low-threshold counselling, clear referral to psychiatric and addiction services, crisis pathways for suicide risk, peer-support mechanisms, faculty training to recognize deterioration, flexible academic arrangements during acute disruptions, and proactive outreach after displacement or bereavement. Preventive interventions must be evidence-based. A 2024 systematic review and meta-analysis found that mindfulness-based interventions can reduce academic burnout in medical students, although heterogeneity and study quality require cautious implementation rather than assuming a universal effect [6]. Support should therefore be offered as part of a broader institutional system and evaluated using standardized outcomes.

The main unresolved issue is the absence of continuous, comparable mental-health surveillance across Ukrainian medical universities. One-time surveys identify burden but cannot determine incidence, causal pathways or which institutional responses are effective. A coordinated longitudinal approach using validated instruments, ethically protected data and linkage to academic and service-utilization outcomes would allow universities to distinguish transient distress from persistent impairment and to target resources to students at greatest risk.

Conclusions. 1) Ukrainian medical students show high levels of depression, anxiety, stress and trauma-related symptoms across several independent wartime studies, but available cross-sectional data should not be interpreted as national diagnostic prevalence. 2) Mental-health protection in medical education should combine confidential clinical pathways with educational adaptations, peer and faculty support, and evidence-based preventive interventions. 3) The priority research gap is multicentre

longitudinal surveillance capable of measuring incidence, persistence, academic consequences and the effectiveness of university-level mental-health programmes during prolonged war.

References:

1. Common mental health problems in medical students and junior doctors – an overview of systematic reviews / S. Aljuwaiser, M. Brazzelli, I. Arain et al. *Journal of Mental Health.* 2024. Vol. 33, No. 6. P. 779–815. DOI: https://doi.org/10.1080/09638237.2023.2278095.

2. Psychological well-being and academic performance of Ukrainian medical students under the burden of war: a cross-sectional study / M. Korda, A. Shulhai, O. Shevchuk et al. *Frontiers in Public Health.* 2025. Vol. 12. 1457026. DOI: https://doi.org/10.3389/fpubh.2024.1457026.

3. Medical students' mental health after the first year of war in Ukraine: a cross-sectional study / T. Karasevska, O. Fiialkovska, H. Mostbauer et al. *Journal of Health Psychology*. 2025. Vol. 30, No. 12. P. 3222–3237. DOI: https://doi.org/10.1177/13591053251328916.

4. Psychological well-being of Ukrainian students three months after the emerge of full-scale war / I. Pinchuk, A. Solonskyi, Y. Yachnik et al. *Psychiatria Polska*. 2024. Vol. 58, No. 1. P. 121–151. DOI: https://doi.org/10.12740/PP/177073.

5. Global prevalence of anxiety and depression among medical students during the COVID-19 pandemic: a systematic review and meta-analysis / Y.-K. Lin, I. D. Saragih, C.-J. Lin et al. *BMC Psychology*. 2024. Vol. 12, No. 1. 338. DOI: https://doi.org/10.1186/s40359-024-01838-y.

6. The effects of mindfulness-based interventions on alleviating academic burnout in medical students: a systematic review and meta-analysis / Z. Wang, P. Wu, Y. Hou et al. *BMC Public Health*. 2024. Vol. 24, No. 1. 1414. DOI: https://doi.org/10.1186/s12889-024-18938-4.